





6528. 7 11/2  
DISSERTATIO INAUGURALIS  
DE

INUTILITATE  
BROCARDICI VUL-  
GARIS:

Quæ sunt in territorio, præsumuntur  
etiam esse de territorio,

QUAM  
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,  
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,  
DN. PHILIPPO WILHELMO,  
PRINCIPE BORUSSIE, MARCHIONE BRANDENB.

DUCATUS MAGDEB. GUBERNAT. &c. &c.

*Ex Decreto Illustris Actorum Ordinis*

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO,  
POTENTISSIMI REGIS BORUSSIE, AC REVERENDISS.  
ET SERENISS. DUCIS SAXO-NUMBURG. CONSILIARIO  
INTIMO, PROFESS. JURIS ORDIN. ET FAC. JURID. h. t. DECANO,

PRO LICENTIA

Summos in Utroque JURE HONORES atque PRIVILEGIA  
DOCTORALIA rite capeffendi,

IN AUDITORIO MAJORI

*ad diem V. Octobr. Anno MDCCIX Horis ante & pomeridianis*

Publico Eruditorum Examine submittit

PAULUS JOHANN. MARCI, August.

HALÆ, Typis CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typ.

DISSERTATIO IN ACADEMIA  
DE  
INUTILITATE  
BROCARDICI VUL-  
GARIS:

Quae hinc in territorio, pignorum  
certum esse de territorio

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO,  
SERENISSIMO PRINCEPS AD DOMINUM  
DR. PHILIPPO WILHELMO,  
PRINCEPS ECCLIAE, MARCHE DE BRANDENB.  
DUCATUS MAGNIFICENTISSIMO  
DR. Doctoris Illustris Professoris Ordinarii

DR. CHRISTIANO THOMASIO,  
POTENTISSIMI REGIS BORUNIAE ET  
ET SERENISS. DUCIS SAXONIAE  
MAGNIFICENTISSIMO

PRO LICENTIA  
Dandae in Univerſitate Juris Honoris et  
DOCTORALIA in eadem  
IN ACADEMIA MAIORI

PAULUS JOHANN. MARCE, AUCTOR  
HABES, TYPIS CHRISTOPH. ANDREAE XANTHII, AUCTORIS





DISSERTATIO INAUGURALIS  
DE  
INUTILITATE BROCARDICI  
VULGARIS:

Quæ sunt in territorio, præsumuntur  
etiam esse de territorio.

SUMMARIA.

**I**nter varias doctrinas erroneas in juris publici prudentia, hodiernum regnantes, §. I. Est etiam vulgare brocardicum, quod ea, quæ sunt in territorio, præsumantur etiam esse de territorio. §. II. Territorii homonymia & variantes definitiones. §. III. Obscuritas distinctionis inter territorium passive & materialiter ac formaliter simul sumtum, & inter territorium active & formaliter tantum ita dictum. §. IV. Obscura & inconueniens usurpatio territorii de iurisdictione Academica vel simili §. V. Altorum convenientior doctrina, territorium esse materiale, & passivum quid, cui in sit potestas in territorium active & formaliter §. VI. Summarim proponitur, regulam, quæ sunt in territorio, etiam esse de territorio, ad dijudicandum bona mediata ab immediatis ob varias causas esse inceptam. §. VII. Idque sustus probatur. Obscurum est, quid sit in, & de territorio, & ab eruditissimis contradictorie expositum. §. VIII. Falsitas regulæ evidens, & alio modo temperate dubietas. §. IX. Incertissimum est, quid sit esse in territorio §. X. Et omnino falsitas palpabilis subest, si adjacentia & vicina dixeris esse in territorio. §. XII. Falsitas argumentationis a situ rerum ad imperium. §. XIII. Falsitas argumentationis a situ rerum, ad eorum dominium. §. XIV. Falsitas argumentationis a dominio rerum ad imperium.

imperium. §. XV. Porro regula, etsi vera esset, non tamen exinde differen-  
 tia inter bona immediata & mediata cognosci poterit. §. XVI. Quia præ-  
 sumptio illa elideretur fortiore præsumptione, partim pro possessore. §. XVII.  
 partim pro libertate. §. XIX. Responsio Reinkingii ad rationem de præ-  
 sumptione fortiore pro libertate §. XIX. Cujus insufficientia ostenditur.  
 Falsum est, jus civile posse mutare naturas rerum §. XX. Falso assertitur,  
 specialia generalibus opponi. §. XXI. Falso assertitur, præsumtionem com-  
 munitatis brocardici esse exceptionem a præsumptione regule pro libertate.  
 §. XXII. Falsum est, præsumtionem brocardici ideo fortiozem esse, quod  
 fundatur in textibus juris civilis aut canonici. §. XXIII. Falsum est, præ-  
 sumtionem pro libertate rerum non fundari in textibus juris civilis. §.  
 XXIV. Falsum est, brocardicum vulgare probari posse ex textibus utrius-  
 que juris. §. XXV. Neque enim probatur ex l. 1. §. 4. de offic. Pref. urbi.  
 §. XXVI. Neque ex l. 239. §. 8. de V. S. §. XXVII. Neque ex l. 28. §. 4. C.  
 de Episc. & Clericis §. XXVIII. Neque ex Can. 10. C. 16. q. 7. §. XXIX. Un-  
 de rursus infertur, brocardicum vulgare esse nullius valoris §. XXX. Por-  
 ro, etsi verum foret commune brocardicum, pateretur tamen exceptionem  
 generalem quoad bona ecclesiastica, §. XXXI. Diserte fundatam in jure  
 Canonico. §. XXXII. Diocesis Episcoporum intuitu bonorum Ecclesiasti-  
 corum etiam vocatur territorium, §. XXXIV. quamvis id fiat per cata-  
 chresin §. XXXV. Ostenditur, brocardicum vulgare non jvari per distin-  
 ctionem inter territorium clausum & non clausum §. XXXVI. Conjectura  
 de origine hujus distinctionis ejusque perversa applicatio. §. XXXVII.  
 Aliorum opiniones & judicia de illa distinctione, nimirum cujusdam Pseu-  
 donymi, §. XXXVIII. Wilhelmi Leyseri, §. XXXIX. Christophori Jacobi  
 Pelleri §. XL. Nostra sententia: Falsum esse, quod distinctio inter terri-  
 toria clausa & non clausa originem debeat nobilitati immediate. §. XLI.  
 Ex dictis tamen illustrari sententiam nostram de nullo usu distinctionis  
 illius ad salvandum brocardicum, de quo agimus. §. XLII. Ipsorum de-  
 fensorum brocardici consensus de nullo usu hujus distinctionis §. XLIII.  
 Porro ostenditur, brocardicum vulgare nullum præbere usum specialem  
 in controversiis de medietate & immedietate §. XLIV. Civitatum, §.  
 XLV. Nobilium, §. XLVI. Comitum & Principum, §. XLVII. Abba-  
 tum, §. XLVIII. Episcoporum §. XLIX. Conclusio §. L.

## S. I.



Vit olim, & antequam Hermannus Conringius, ac post eum Samuel Pufendorffius Jurispublici prudentiam purgarent, hujus utilissimi & summe necessarii studii misera conditio, ut controversias inter caput & membra, aut etiam inter membra inter se, ex genuinis fontibus doctrinæ morum, prudentiæ civilis, antiquitatum Germanicarum & similibus definiendas, partim ex corpore Juris Justiniani, aut Pontificii, partim ex Glossatorum utriusque juris brocardicis & communibus opinionibus, audacia plane indecora & impertinente, dirimere intenderent illi, quorum curæ datum erat, jura Cæsaris aut principum vel statuum defendere. Hodie vero post Duumvirorum illorum laudatissimorum primos conatus, etsi Schilteri, Cocceji, Hertii, aliique Viri illustres & celeberrimi, medelam afferre jurisprudentiæ publicæ continuauerint, non diffidendum tamen est, multa adhuc restare emendanda, quod, ut in omni errorum reformatione fieri solet, pedetentim res procedat, & primi reformatores, non omnes naevos videre ac ostendere, multo minus iis mederi, ob imbecillitatem humanæ naturæ queant; & quod pauci vestigia eorum sequantur, sed plurius potius errores communes acriter defendere; ac medicinam horrere soleant. Quare non mirandum, quod adhuc hodiernum, hinc inde ineptæ doctrinæ juventuti inculcari, & ex istis jura controversa deduci soleant. Nam errores communiter tardius agnoscere solent ab eruditissimis, omnium vero tardissime a docentibus in Academiis.

## S. II.

Inter ejusmodi doctrinas nescio quomodo jam ab aliquot annis mihi suspectum fuerit visum vulgare brocardicum: *Quæ cunque sunt in territorio, præsumi etiam esse de territorio.* Est etiam vulgare brocardicum, quod ea

que sunt in territorio præsumantur etiam esse de territorio.

*territorio*; quo videlicet communis docentium & scribentium schola fere in omnibus controversiis uti solet, quoties de mediate vel immediate status alicuius in imperio quaestio est, sive status sit Episcopus, sive Princeps, sive Comes, sive Nobilis, sive Vasallus alterius sive non Vasallus. Repetit id brocardicum post alios infinitos Mylerus ab Ehrenbach (a) & solet huic præsumptioni communis præsumtionum effectus tribui, quod is qui hoc brocardicum pro se alleget, non opus habeat ulteriore probatione, sed quod is, qui in territorio alterius bona habet, debeat exemptionem suam probare. Quare materiam hanc dignam esse arbitratus sum, ut eam dissertatione hac inaugurali paulo accuratius examinarem, & tum ejus obscuritatem, tum falsitatem & ad definiendas quascunque controversias ineptitudinem ostenderem. Faxit Deus feliciter.

a) *de Statib. Imperii Parte II. cap. 89. n. 2.*

§. III.

Territorii homonymia & variantes definitiones.

Atque hic initio se statim offert obscuritas termini primarii, de quo agit illud brocardicum. Videlicet ipsa vox territorii valde homonyma est: Modo enim denotat terræ portionem ad communitatem pertinentem; universitatem nempe agrorum oppidi, villæ, privati hominis; modo districtum jurisdictionis, modo jurisdictionem ipsam, b) Vnde varie etiam definiiri solet territorium. Territorium esse universitatem agrorum, dicit Pomponius, c) intra fines cujusque civitatis, quod ab eo dictum quidam ajunt, d) quod magistratus ejus loci intra eos fines terrendi i. e. submovendi jus habet. e) Alii describunt, quod sit pars imperii loco distincta, ad hoc ut peculiari regimine civili Reipublicæ communi subjuncto administraretur. f) Alii, quod sit universitas ditionis, quæ specialem habeat titulum & ad unius justam administrationem respiciat. g) Et si vero significatus isti & definitiones variantes non sint plane oppositæ, sed quodammodo affines,



affines, non tamen sunt univocæ & coincidentes, adeoque accuratiori dispectione secernendæ & antequam id fiat, parum aptæ, ut rei obscuræ illustrandæ adhiberi possint.

- b) Schilterus de Condominio circa sacra cap. 3. §. 1. p. 9.
- c) l. 239. §. 8. de V. S.
- d) Ægid. Menag. Amœnitat. Jur. Civil. c. 39.
- e) Conf. Strauchius Specimin. Instit. Jur. publ. l. 2. tit. 8. §. 1.
- f) Ludolphus Hugo de Statu regionum Germaniæ c. 2. §. 4.
- g) Idem ibid cap. 6. §. 6.

§. IV.

Quam raro vero Doctores de territoriis commentantur. Obscuritas distinctionis  
 tes debitam adhibere soleant rerum diversarum discretio. Quin & illi, qui inter territo-  
 nem, exempla docent ubivis obvia. rium passive  
 confusionis evitandæ gratia distinctiones adhibent, his & materialiter ac formaliter simul sum-  
 dem sæpius rem obscuram obscuriorem reddunt. Ita Feltmannus, Jctus alias & fama & scribendi genere clarissimus, territorium dicit h) sumi & passive & materialiter atque formaliter simul, vel active & formaliter tantum. territorium active & formaliter tantum ita dictum.  
 Quid enim hac distinctione obscurius? Si enim territorium formaliter tantum sumtum coincidit cum territorio active dicto, etiam territorium materialiter & formaliter simul sumtum, erit idem cum territorio active & passive simul dicto, non vero denotavit territorium passive tale. Sed & ipsum materialiter & formaliter tanquam termini metaphysici a corporeis substantiis abstracti parum apte applicantur ad res politicas aut juridicas i) & res absque istis terminis magis perspicuas caligini nescio quorum grillorum involvunt. Neque distinctio hæc obscura fit evidentior per exemplum a Feltmanno subjunctum. Ut exemplo, inquit, k) res fiat clarior, magistratus urbanus habet in urbe & urbis tabula, sic enim fines appellant, territorium materialiter & formaliter simul, etiamque passive. Rector autem Academicus, nec non Prætor militaris ratione personarum sue jurisdictionis in eadem urbe, cum terrendi gaudeant potestate, non minus etiam

etiam dicuntur habere territorium, sed formaliter tantum & active. Quid enim hic sibi vult rō ETIAM passive? Indicio hoc est, sensisse Feltmannum objectionem nostram de inconvenientia applicationis territorii passive dicti ad id, quod materialiter & formaliter simul tale est. Et annon convenientius fuisset, si dixisset, territorium Rectoris summi pro Jurisdictione, territorium magistratus urbici & pro jurisdictione & pro dominio in urbem & agros jurisdictioni subjectos. Quamvis ipse Feltmanus viderit, an & hoc modo conveniens maneat locutio. Etenim falsum est, urbem & aedes in urbe aut agros eo pertinentes esse in dominio magistratus urbani. Et verius est, Rectores Academiarum habere Jurisdictionem sine territorio. D)

b) in Comment. ad Pandect. ad l. 20. ff. de Jdict. n. 1.

i) rem latius deduxit Dn. Præses in præfatione ad Annotationes suas in Strauchii Jus Justinianicum.

k) d. l. n. 3.

l) Wissenb. ad l. 239. §. 8. de V. S.

§. V.

Obscura &  
inconveniens  
usurpatio terri-  
torii de ju-  
risdictione  
Academica  
vel simili.

Ut taceam aliam inconvenientiam & duritiam loquendi, dum Feltmannus jurisdictionem Academicam & militarem in solas personas absque respectu ad bona appellavit territorium. Etsi enim lex allegata disponens, quod extra territorium Jus dicenti impune non pareatur, possit applicari etiam ex rationis identitate ad jurisdictionem Academicam; id tamen fit ex regulis interpretationis extensivæ ad casum sub verbis legis non comprehensum. Ut non opus sit confugere ad interpretationem declarativam, quasi Jurisdictio Academica vel similis vocetur etiam territorium, quod præter Feltmannum forte nemo dixerit.

§. VI.

Aliorum  
convenien-

Vereor igitur, ne confuderit Feltmannus aliorum comparationes territorii cum Imperio & potestate in homines

mines sub illo territorio. Ita enim plerique Scriptores <sup>rior doctrina,</sup> territorium esse subiectum pas-  
 Juris publici docere solent; territorium esse subiectum pas-  
 sivum & materiale superioritatis territorialis, cui superiori-  
 tas, vel imperium vel potestas active & formaliter in-  
 fit <sup>esse materiale</sup> & passivum  
<sup>quid, cui in-</sup>  
 Quamvis & hæc locutio sit paululum obscura, non <sup>fit potestas in</sup>  
 solum ob terminos Metaphysicos hic sine necessitate adhi-  
 bitos, sed & ob locutionem tropicam hinc latentem. Nam active & for-  
 maliter.  
 imperium non exercetur in agros & solum, sed in homines  
 in solo illo degentes, vel ad quos pertinet Dominum agro-  
 rum. n)

m) Schweder. *Jur. publ. part. special. Sect. 2. c. 10. §. 13.* Schilter.  
*lib. 1. Diss. Jur. Publ. tit. 19. p. 197. & de condom. circa su-*  
*era c. 3. §. 2. p. 9. & §. 4. p. 12.*

n) Adde *Dissert. de Super. territ. inter mantissas ad Specimen*  
*quartum medit. ad instrum. pac. §. 6. 13. & 15.*

§. VII.

Quemadmodum vero conceptus territorii in se <sup>Summatim</sup>  
 quivocus, obscurus & parum aptus est ad secernenda bo- <sup>proponitur</sup>  
 na sive ecclesiastica sive secularia mediata ab immediatis, <sup>Regulam:</sup>  
 ita multo minus essentia bonorum mediatorum ex situ in <sup>quæ sunt in</sup>  
 territorio dijudicari poterit, cum illa regula, qua ista di- <sup>territorio,</sup>  
 judicatio nititur, quod omnia quæ sunt in territorio, sint <sup>etiam esse de</sup>  
 etiam de territorio, æque obscuritate laboreet, & prout <sup>territorio: ad</sup>  
 communiter exponitur, sit valde dubia, aut etiam aperte <sup>dijudicanda</sup>  
 falsa; certe ad controversiam de bonis immediatis, impri- <sup>bona mediata</sup>  
 mis de ecclesiasticis, etiamsi alias vera esset, vix ac ne vix <sup>ab immediatis</sup>  
 quidem applicabilis. Caterum, cum hæc asserta de illo <sup>esse ineptam.</sup>  
 canone haud pubie multis apparitura sint duriora, qui i-  
 stam regulam pro brocardico & panacea, nescio, quanti  
 pretii, in controversiis de medietate & immedietate bono-  
 rum, imprimis ecclesiasticorum habere solent, necesse jam  
 erit ut veritatem istorum asserorum paulo fustius demon-  
 stremus.

§. VIII.

Initio obscurum est, quid sit esse in territorio & es- <sup>Idque fustius</sup>  
 se probatur.

B

Obscurum, *se de territorio.* Communiter equidem ad hodiernum  
 quid sit in & usque diem creditum est, *in territorio* esse, significare  
 de territorio, situm bonorum intra bona ac pradia alterius, *de territo-*  
 & ab eruditis ritorio vero esse, significare subjectionem alterius, *de territo-*  
 contradicto- ritorio vero esse, significare subjectionem alterius, *de territo-*  
 rie expostum, ritorio vero esse, significare subjectionem alterius, *de territo-*  
 ritorio vero esse, significare subjectionem alterius, *de territo-*  
 hoc mundo est firmum & stabile, & nova sententia se  
 is quoque, qui alias strenui antiquitatis, etiam non a  
 deo optima ac verosimilis, defensores esse solent, subinde  
 insinuant; ita reperti sunt nuper quidam, qui significa-  
 tionem terminorum prope inverterunt, nescio, quibus  
 Carpovii locis moti, ut statuam, *de territorio* esse,  
 significare, esse Territorium immediatum, *in Territorio*  
 vero esse, notare subjectionem territorialis potestatis.  
 Etsi vero certus sim, Carpovii hanc interpretationem,  
 inusitatam plane & incognitam, nunquam venisse in men-  
 tem nec ullo vel minimo saltem argumento ea asser-  
 tio probata fuerit; non tamen hujus loci est, de Carp-  
 zovii mente differere cum alias facile ostendi posset, Carp-  
 zovium non una vice in scriptis suis sibi ipse contra-  
 dixisse, aut sententiam suam mutasse, quod salva viri, a-  
 lias de jurisprudentia immortaliter meriti, existimatione  
 dictum sit. Sufficit, quod ex hoc exemplo appareat, do-  
 ctiores, qui illo brocardico, quod, quæ sunt in territorio,  
 sunt etiam de territorio, tanquam præcipuo fulcro suarum  
 imbecillium disputationum utuntur, in promptu habere,  
 si a dissentientibus urgeantur, varias formas, quibus ter-  
 minos istos, instar Protei, pro lubiru mutare possint. I-  
 mo nec desunt, qui dum ab aliis oppositum plane brocar-  
 dico isti canonem audiunt; aliud esse in territorio, aliud  
 de territorio, nec ab uno ad alterum inferri posse; sig-  
 nificationem *in territorio* esse, iterum in aliam for-  
 mam mutant, statuentes, eos, qui alterius territorio un-  
 decunque circumdati sint (enclavés) eo ipso, quod non  
 sint *de territorio*, etiam proprie non esse *in territorio*  
 alterius, sed constituere proprium territorium. *d)* Sed  
 hi

hi videlicet non sentiunt, hac expositione adhibita, salvam quidem & inexpugnabilem reddi regulam; quod ita est in territorio, etiam necessario est de territorio, verum eandem simul reddi tautologicam & ineptiorem, quam si ei relinquitur sensus, qui communiter eidem imponitur. Nam secundum hanc novam expositionem, ubi *in* territorio esse, & *de* territorio sumitur synonymice, sensus regulæ iste evader; Quicquid est *de* territorio, est etiam *de* territorio. Quis non harum inventionum misereatur?

e) Vid. Dn Horn. *Jur. Publ. Prud.*, c. 62. §. 2. p. 697. *Conf. Fritschii Exercitationum variarum Jur. Publ. part. 2. Exerci. 3. §. 22. in fine.*

§. IX.

Porro quod communem intellectum brocardici illi, quod ea quæ sunt in territorio, etiam sint de territorio, attinet, haud dubie falsum est illud axioma, cum infinitæ ejus possint dari instantiæ, & adeo absque dubio verior est, imo verissima altera regulæ opposita modo allata; aliud esse in territorio, aliud de territorio, & ab illo ad hoc non posse concludi. p) Sentientes hanc falsitas evidentiam amasii illius regulæ, eam temperare studeverunt, fatentes regulam non esse universalem, sed dari posse hinc inde instantias; sufficere tamen ad finem obtinendum, quem ipsi intendunt, si valeat ut plurimum, & videlicet in tantum, ut aliæ regulæ juris, quæ, si non operentur probationem plenam, pariant tamen præsumtionem pro allegante, ita ut contradicens probare debeat exceptionem. Ita videas passim, etiam ubi adhuc hodie controversiæ sunt de bonis mediatis vel immediatis, eos, qui magnis stipendiis aluntur ad defendenda Principum suorum jura, care nimis vendere hoc brocardicum, dum asserunt tanquam rem indubitatam; situm in territorio facere tamdiu præsumtionem, quod bona sita in territorio sint etiam de territorio, donec pars adversa probet

Falstas Regu-  
la evidens &  
alio modo  
temperata du-  
bietas.

nam hinc inde  
in libro de  
-aliqua ei esse  
pote

contrarium. Verum & hoc modo, ut initio mollissime sententiam dicam, res non adeo certa est, sed valde dubia. Nam qui ante Reinkingii tempora illud brocardicum usurparunt, eos magno labore collegit ipse Reinkingius q). Post hunc, qui eandem canonicam cantant, fere Reinkingii titulo arant, etiam ubi eum non citant. Sed ante Reinkingium non dubitavit illius brocardici veritatem in dubium vocare Zacharias Victor. r). Et post imaginariam Victoris refutationem a Reinkingio e) tentatam, tantum hac refutatio visa haud fuit Klockio, quin sententiam Victoris veritatem arbitratus fuerit, z) quem sequuntur Feltmannus u) & forte aliis plures.

p) Victor, Antonius Faber, Surjus, Thomas Michael, Andreas Knichen, citati Cortrejo ad Pacem Rysvuitensem pag. 123. n. 9.

q) de Regim. Seculari & Ecclesiastico lib. 1. class. 5. c. 1. n. 24. seq.

r) de exent. conclus. 27.

s) d. 1. n. 51. seq.

t) Vol. Conf. 10. n. 58. seq.

u) ad l. 1. §. 4. de Offic. pref. Urb. n. 3.

§. X.

Incertissimum est, quid sit esse in territorio.

Sed nolumus autoritatibus pugnare, videamus potius rationes. Initio quidem velle scire, quid sit in territorio. Nam territorium quodcumque fines suos certos & indubitatos haudquaquam a natura habet, sed a arbitrio hominum, variante valde & nullis adeo regulis definiendo. Unde assertio, rem, de qua litigatur, esse in territorio alterius sitam, per se nihil probat, nisi aliis fortioribus & a situ valde alienis probationibus fulciatur, Territorii privati quantitas etiam in re minima consistere potest, publici vero amplitudo nusquam per regulas aut leges certas est definita. vv) Et ipsi, qui hoc brocardico uniantur, nesciunt, quid velint, ita ut certi quid & solidi responsi, etiam fiduculis adhibitis ex ipsorum ore & calamo non possis extorquere. Hunc modo dicunt, esse in territorio.

territorio idem esse, ac esse intra fines territorii: modo  
 docent, esse in territorio idem esse, ac esse circumdatum  
 ab alterius territorio, & vt pondus rei leuissima addatur  
 ex peregrina lingua, mysterii loco addunt Gallicam vo-  
 cem *enclave*. Modo dicunt in territorio etiam esse loca fi-  
 nitima, vicina, adiacentiaque in medio duorum locorum  
 posita. x)

ov) Schilter, de condom. circa sacra c. 3. §. 3. p. 11.

x) Reinking, d. l. n. 25. 32. seq.

§. XI.

Sed quocunque te vertas, nihil deprehendes nisi  
 pergulas pictorum, veri nihil, omnia falsa. Nam prima  
 explicatio petit principium. Afferis; bona hac sita sunt  
 in territorio meo. Nego. Probas, quia sunt intra fi-  
 nes territorii mei. Nego consequentiam, si per rō in-  
 tra fines esse, intelligis inibus meis circumscribi. Nego  
 assertum, si intra fines esse, idem est ac inter partes esse.  
 Ergo hoc intuiru ego contra assero, rem litigiosam esse  
 extra fines tuos. Tertius extra partes positus neutri cre-  
 det, quia fines territorium infinitis modis variant. At  
 inquis, territorium indubie meum circumscribit & cir-  
 cumdat id, quod tuum esse asseris in medio mei territorii  
 positum. Sit ita, quid inde. Dico contra: medium hoc  
 territorium ideo est extra fines tui territorii, quia tui ter-  
 ritorii pars non est. Orbis rotundus est, & quicunque  
 partem continentis tenet, a maris litoribus remotas, cir-  
 cumdatur ab alienis territoriis, & tamen horum pars non  
 est. Finge agrum Titii A. circumdari ab agris B. C. D. E.  
 F. Sempronii, Mevii, Nonii, Decii, Capi, Sempronius,  
 cuius est ager B. comparat agros reliquos quatuor vicino-  
 rum agrum Titii circumdantes, aut, si id melius tibi pla-  
 ceat, enclauantes. Quis diceret propterea, agrum Titii  
 situm esse in territorio Sempronii, & inde presumptionem  
 esse pro dominio Sempronii & eius heredum in illam a-  
 gram, etiam si hi per centum annos agros B. C. D. E. F.

Et quocun-  
 que modo  
 eam phrasin  
 explices valde  
 dubia est illa  
 explicatio, si  
 non plane  
 falsa.

continuata possessione recinuerint. Quod si urgeas exemplum non desumendum esse ab agris, sed e pradiis urbanis, & saltem id in territorio domini urbis situm esse, quod intra eandem mœnia continetur, ne sic quidem quicquam obtinebis. Nam & ipsimet, qui alias multum huic regulæ tribuunt, nobiscum consentiunt, & rem elegantî exemplo urbis Ratisbonensis illustrent. Quia sæpius status alicujus Imperii territorium undique circumdatum est (enclave) alterius territorio, quale quid contigit, Ratisbonæ, que in medio agro Bavaria sita, atque intra sua pomœria quinque Status Imperii continet, hinc Dd. dicunt aliu esse in territorio (scilicet ratione finis ineri & circumscriptionis) aliud de territorio (ratione imperii & superioritatis.) Quæ innuere volunt, non esse quem subiectum territoriali potestati, licet bona, quæ possidet, in alicujus Status territorio sint sita. Sed si recte æstinare velimus, ejusmodi status nec etiam est in territorio alterius, sive in provincia, vel portione illa, quæ est alterius status, (per modum partis) sed ille ipse locus, quem possidet, per se est territorium, etsi ab alio territorio undiquaque circumdatum. y) Vides hic nobiscum asseri, status quinque, etsi intra pomœria Ratisbonæ sita, tamen non esse in ejus territorio, nec Ratisbonam esse in territorio Bavariæ, etsi in medio agro Bavariæ sita sit.

y) Dn. Horn. *Juris publ. prudent. c. 62. §. 2. p. 639. Confer supra §. 84.*

§. XII.

Et omnium  
falsitas palpabilis  
subest, si  
adjacentia, &  
vicina dixeris  
esse in territorio.

Id vero palpabiliter falsum est, quando asseritur, bona vicina, adjacentia & finitima, id est fines attingentia, esse in territorio, seu partes territorii, cum vel ex solis terminis sub hac asseritione latens (& imo non latens, sed aperta) contradictio oculis mentis Ictorum debuisset ferire, nisi præjudicium autoritatis spissam nebulam illis obduxisset. Nam vel ideo illa bona, quia vicina sunt, quia adjacentia, quia fines attingentia sunt, non sunt in territorio sita, tantum abest, ut sint partes territorii. Unde etiam si Zafius, Meichsnerus, Menochius, Welsenbecius, Gaili-



Gailius, Zieglerus, Sixtinus, Gravetta, & sexcentii alii vel millies ditant, locum vicinum cenferi ejusdem juris, quo reliqua jura vicina, item jus superioritatis ad eum pertinere cenferi, ejus territorii limites attingant; item castrum, quod est inter duas civitates, in dubio praesumi pertinere ad jurisdictionem illius, cui est propinquius, item, medium inter duo extrema positum, regulariter vergere ad proximum &c. 2) neminem tamen, qui non praesudicio autoritatis excoecatus est, persuadebunt, cum haec omnia asserta non solum nitantur falso brocardico, quod ea, quae sint in territorio, praesumantur esse de Territorio, sed etiam insuper falsissime vel subsumant, talia bona vicina esse in territorio, vel falsum brocardicum falsus extendant ad casus plane diversos.

2) Reinking, d. l. n. 33. 34. 35.

§. XIII.

Sed posito etiam, de phrasi, quid sit esse in territorio, litigium omnino nullum subesse, verum communi consensu per eam intelligi sicut in territorio vel prope territorium, nunc tamen ex dictis aut vel ex solis terminis iterum constabit, regulam illam nullius plane momenti esse. Nam hoc modo ex communi explicatione debet esse sensus canonis, quicquid in bonis meis aut prope ea jacet, in id habeo imperium summum, aut summo proximum, aut etiam jurisdictionem. Cedo cur? & quare hoc assertum tibi crederem, cum nulla sit inter subjectum & predicatum connexio. Habitat v. gr. pater familias in aedibus meis, aut vicinus meus est; ergo habeo jurisdictionem & imperium in eum, aut ejus familiam, vel saltem habere praesumo? Quis umquam hanc consequentiam vel in somno sibi imaginatus esset? Situs bonorum res facti est, imperium juris. Bona, res sunt dominio passive capaces, sed imperium & jurisdictione, jura sunt, quae tendunt in personas & earum actiones.

Falsitas argumentationis a situ rerum ad imperium.

§. XIV.

Falsitas argu-  
mentationis  
a situ rerum,  
ad earum do-  
minium.

(16)  
§. XIV.

Imo haec tenus dicta ostendant, quod a situ bonorum ne quidem ad eorum dominium argumentatio procedat. Nam & dominium vocabulum juris est, situs rerum, ut diximus, ad ea, quae meri facti sunt, pertinet. Ergo falsissima esset regula: quicquid est in territorio meo situm, id est etiam de territorio meo, si esse de territorio saltem dominium denotaret non imperium. Unde Ratisbona non est in dominio Bavariae nec bona quinque statuum in urbe Ratisbonensi sita in dominio civitatis sunt. a)

a) Confer modo dicta §. II. ubi §. aliud exemplum allatum fuit.  
§. XV.

Falsitas argu-  
mentationis  
a Dominio re-  
rum ad impe-  
rium.

Quin etiam demus, in territorio esse, & quipollere phrasi, esse in dominio, & de territorio esse, significare, esse sub imperio vel jurisdictione: falsum esset, ea, quae sunt in Dominio nostro, esse etiam, aut saltem praesumi, esse sub nostra Jurisdictione. Dominium est jus in res, imperium jus in personas. A diversis ad diversa non valet illatio, ut primi primae Philosophiae tyrones norunt. Unde jamdiu doctores notarunt, territorium posse esse, sine jurisdictione, & jurisdictionem sine territorio. b) De posteriori exemplum jam supra habuimus in Academia, c) Et quamvis non desint, qui statuunt, jurisdictionem praesumi territorium habere, tamen iidem fatentur, nec hanc praesumptionem esse magni momenti, sed valere saltem in universali jurisdictione imperatoris. d) Imo etiam valeret ubique, non tamen aliquod momentum afferret ad rem praesentem, cum aliud longe sit, non praesumi esse sine aliquo Territorio, aliud, non praesumi esse sine hoc Territorio, (de quo jam sermo est.) Quid quod, si & de hoc Territorio valeret ubique, vel saltem regulariter, hac praesumptio, non tamen ea pertineret ad regulam nostram, sed potius eandem inverteret. Tum enim sic dicendum foret: quicquid est de territorio, praesumitur etiam esse in territorio; At brocardicum de quo agimus, vult

vult ea, quæ sunt in territorio, esse etiam de territo-  
rio.

b) Kloekijs d. Vol. i, consl. X. n. 58.

c) Supra §. 5.

d) Kloekijs n. 59. 60. 62.

§. XVI.

Volumus adhuc insigniter & quasi dissolute liberales esse. Id est, concedamus; regulam quocunque modo etiam intellectum, quod ea, quæ sunt in territorio, presumantur etiam esse de territorio, veram esse, quam hactenus falsitatis convicimus: sed nec hoc tamen sufficit ad determinandam differentiam bonorum mediatorum & immediatorum. Presumptio tollitur presumptione, & exceptio tollit regulam. Quod si igitur, ubi litigatur de bonis mediatis an immediatis, aliquis, qui bona assereret mediata, nihil aliud quem illam regulam (singamus per impossibile etiam verissimam) proferret, nihil obtineret, sive de dominio eorum bonorum controversia esset, sive de imperio, si alter qui, immediata assereret elideret presumptionem per alias presumptiones fortiores in contrarium, aut si fieretur, regulam hanc quidem in se esse bonam, sed non locum habere in bonis, quæstionis, imprimis ecclesiasticis, verum hæc ad exceptionem ab illa regula pertinere. At vero utramque responsionem hic locum habere, patebit ex sequentibus.

§. XVII.

Singamus controversiam esse inter duos Principes de territorio quodam sive ecclesiastico sive seculari, quorum unus id mediatum esse, & ad suum dominium vel ad suam superioritatem pertinere diceret; alter vero id immediatum esse assereret. Queritur quis in possessione sit vel ipsius loci, si de dominio lis esset, vel superioritatis in illo loco, si de superioritate. Si is, qui id mediatum esse vult, profecto male rebus suis confuleret, si ad hoc brocardicum vulgare vellet confugere, cum jam presumptione

Porro regula illa etsi vera esset, non famen exinde differentia inter bona immediata & mediata cognosci posset.

ad hoc §. 17. ubi dicitur, quod si in territorio, est etiam de territorio, si dicuntur, quæ sunt in territorio, esse etiam de territorio.

Quis presumit illa elidetur fortiore presumptione partim pro possessore.

C

tione

tione possessionis tutus sit. Quod si ipse non sit in possessione, sed alter, qui bonum ecclesiasticum vel seculare vult immediatum esse, haud dubie praesumptio pro possessore longe fortior erit, quam praesumptio canonis: quicquid est in territorio, est etiam de territorio. Unde possidentes beati dicuntur, qualis beatitudo nunquam brocardico isti coheret. e)

e) Conf. Klock d.l. n. 61.

§. XIII.

Partim pro Libertate.

Unde taceamus praesumptionem pro libertate. Si enim quaelibet bona praesumuntur secundum statum suum naturalem libera, donec proberur contrarium, sane praesumptio illius brocardici iterum vincetur a praesumptione pro libertate, ut jam observavit Victor. f) Nec opus est, ut hoc loco confugiamus ad textus juris canonici ff) aut civilis, cum praesumptio pro libertate desumta sit a natura rei.

f) de exempt. concl. 27. n. 5.

ff) cap. jus gentium dist. 1.

§. XIX.

Responso Reinkingii ad rationem de praesumptione fortiore pro libertate.

Et frustra adeo dubium hoc tollere laborat Reinkingius, negando, praesumptionem pro libertate esse fortiores praesumptione illius brocardici: Quæ rationes? Ecce duas suppeditat, initio quia fortior sit praesumptio, quæ majoris in jure fundatur, illam vero praesumptionem, res in territorio etiam esse de territorio, in plurimis juris tam civilis quam canonici textibus fundatam esse; deinde, licet praesumptio libertatis deprompta sit ex jure naturali, notum tamen esse, quod jus civile non per omnia serviat juri naturali, & quod jus naturale dicat in genere & in thesi, id jus civile accommodare ad species & hypothesein. Sicuti autem in toto jure generali dispositioni per specialem derogetur, ita etiam praesumptionem & conjecturam potentiores credi, quæ sit specialior, & praesumptionem generalem cedere his, quæ specificæ in opposito adducuntur, item praesumptionem specialem esse potentiores generali.

rali. Sicuti enim clavus clavum trudit, ita præsumtionem  
fortiorem excludere infirmiorem. Quam in rem in singu-  
lis lineis adducuntur a Reinkingio autoritates interpretum  
juris & Doctorum Pragmaticorum. g)

g) Reinking. d. l. n. 50. seq.

§. XX.

Sed uti his temporibus in quaestionibus juris publi-  
ci non curamus autoritates Jctorum, sed quarimus ratio-  
nes in se ipsis pondus habentes, ita rationes Reinkingii,  
si eas paulo penitius intuearis, vel plane impertinentes  
sunt, vel certe exigui momenti. Nam initio, num præ-  
sumtionem pro libertate dicit esse juris naturalis genera-  
lem, illam vero alteram brocardici communis, juris civi-  
lis & specialem, multipliciter fallitur. Nam præsumtio  
pro libertate non est juris naturalis, proprie dicti & præce-  
ptivi, sed talis, quæ ex natura rerum desumta ea, & quod  
jurâ omnia in rem alienam ex facto oriantur, facta vero  
non præsumantur, nisi probentur. Tales vero præsum-  
tiones tantæ efficaciz sunt, ut a jure civili non possint  
tollî nec mutari. Nam quemadmodum jus civile non  
potest mutare jus naturale præceptivum, ita nec potest  
mutare naturas rerum, neque per meram legem civilem  
potest introduci, ut facta præsumantur, nec indigeant pro-  
batione.

Cujus insuffi-  
cientia offen-  
ditur; Falsum  
est, jus civile  
posse mutare  
naturas rerum

§. XXI.

Deinde quæ de fortiore præsumptione speciali præge-  
nerali adducuntur, variis adnotationibus indigent. Si  
enim per genus & speciem intelligit id, quod logici his  
terminis innuere solent, falsum est, quod genus & speci-  
es sibi invicem opponantur: Sunt enim subordinata, ita  
ut species includatur sub genere, & genus de specie præ-  
dicetur affirmative, ut vel pueris notum est. Unde præ-  
sumtio generalis nunquam potest oppositam habere præ-  
sumtionem specialem. At vero inter istas duas præsum-  
tiones, quarum una præsumit pro libertate contra impe-

Falso asseri-  
tur, specialia  
generalibus  
opponi

rium non obstante situ rei, altera pro imperio ex rei situ contra libertatem, revera est opposito. Ergo neutra harum præsumtionem generalis, neutra specialis dici potest.

§. XXII.

Falso asseritur, præsumtionem communis brocardici esse exceptionem a præsumptione regulæ pro libertate,

Sed videtur Reinkingius, nisi me omnia fallant, per præsumtionem generalem intelligere regulam, & per præsumptionem specialem exceptionem a regula. Hic quidem verum est, quod regula & exceptio contineant prædicta opposita, adeoque certo respectu, & quatenus exceptio tollit regulam in casu excepto, etiam verum est, quod exceptio sit fortior quam regula. Sed hoc parum proderit Reinkingio, quia rursus falsum est, præsumtionem pro libertate esse regulam, cujus exceptio contineatur in brocardico, quod desumptum est a situ rei. Nam exceptio a regula debet adducere casus sub regula comprehensos. Quod ad rem præsentem non potest applicari. Communis brocardicum vult imperium in bona præsumendum esse ex eorum situ. Sed præsumtio pro libertate contradicit toti illi brocardico, & vult, quamlibet rem præsumi liberam ab alterius imperio, non obstante situ rei. Ergo habes duas regulas sibi oppositas, quarum neutra alterius exceptio dici potest.

§. XXIII.

Falsum est præsumtionem brocardici ideo fortio-riorem esse, quod fundetur in textibus juris civilis & canonici,

Denique cum Reinkingius asserit, præsumtionem fortio-riorem esse, quæ magis in jure fundetur, at præsumtionem brocardici fundari in plurimis juris tam civilis quam canonici textibus, & hic non uno modo fallitur. Nam primo in quaestionibus juris publici non curamus textus juris civilis & canonici, cum hæc jura recepta sint saltem aliquo modo in Germania, & saltem in subsidium in quaestionibus juris privati. Ergo, etiamsi verum esset præsumtionem pro libertate nequaquam nisi textibus juris civilis aut canonici, contra præsumtionem brocardici communis, quod ea, quæ sunt in territorio sita, præsumantur etiam esse de territorio, literis majusculis vel plane aureis

aureis contineri in utroque jure, nobis tamen & autoribus aliis, contra quos ibi Reinkingius disputat, id nequaquam noceret.

§. XXIV.

Sed præterea etiam utrumque horum assertorum Falsum est, præsumtionem pro libertate bonorum quam maxime receptam esse a jure civili, cum in ea se funder tota actio negatoria, quanta quanta est, b) ut adeo non opus sit, ea de re anxie auctoritates doctorum & legum conquirere, cum nec ipse Reinkingius negare potuerit, præsumtionem pro libertate fundatam esse in jure civili, sed saltem videatur ludere voluisse pluralitate textuum, quasi videlicet suum brocardicum fundetur in pluribus textibus juris utriusque quam præsumtio pro libertate, quod tamen & ipsum falsissimum est, & si veram etiam esset, nihil evinceret, cura ingenuus Jcius non numeret leges, sed contenta earum ponderet.

b) l. 9. C. de Servit. & aqua. Dd. ad §. Inst. de act. & ad tit. ff. de Servit. vind.

§. XXV.

Quare, age, videamus, quænam sint illæ leges, per Falsum est, brocardicum vulgare corroborare intendit Reinkingius. Quod si enim ex abundanti ostenderimus, nihil minus contineri in illis textibus, quam quod Reinkingius intendit, etsi nihil inde accedat veritati sententiæ nostræ, ad id tamen forte discursus iste proderit, ut saltem si or excutiatur istis doctoribus, quamvis invitis, qui tradita veterum glossatorum falsissima adhuc hodie pro oraculis venditant. Sed videamus ipsos textus, non glossas Dd. sensum sæpissime alienum textibus affingentium.

§. XXVI.

Ex jure civili in aciem producit a Reinkingio Neque enim Ulpianus, qui in libro singulari de officio præfecti urbi

Offic. Praef. Urbi,

fic scribit. k) *Initio ejusdem epistole* (Severi ad Fabium Ce- lonem) ita scriptum est. Cum urbem nostram fidei tua com- miserimus, Quicquid igitur intra urbem admittitur, ad praefectum urbi videtur pertinere. Vides, hoc loco non agi de bonis in urbe sitis ad imperium praefecti urbi pertinentibus, sed de criminibus intra urbem admissis. l) Porro non agitur hic in genere de quibusvis territoriorum dominis, sed in specie de praefecto urbi, qui non erat dominus urbis Romanae. Nec JCTus aliquid concludit aut infert ex mero situ rei, sed ex voluntate speciali Imperatoris per epistolam declarata. Si enim ex mero situ rei istam observationem deduxisset Ulpianus, non adjecisset verba statim sequentia; Sed etsi quid intra centesimum miliarum (extra urbem) admissum sit, ad praefectum urbi pertinet. Ergo doctores formarunt quidem commune brocardicum ex hoc textu, sed invito Ulpiano. Id quod jam observavit Feltmannus, m)

i) d. l. n. 24.

k) l. i. §. 4. ff. de off. praef. urb.

l) juncto princ. eod.

m) in comment. ad l. i. §. 4. n. 3.

§. XXVII.

Neque ex l. 239. §. 8. de V. S.

Secundus textus juris civilis, ad quem provocat Reinkingius, est definitio vel potius descriptio territorii, quam Pomponius tradidit n) jam superius o) descripta. Verum cuique & hic verba Pomponii legenti statim apparet, JCTo neque per somnium quidem in mentem venisse, ut brocardicum, quod ea, quae sunt in territorio, sint etiam de territorio, ibi docere voluerit. Credo etiam ipsam Reinkingium ista sensisse, quare allegando hanc legem simul ad Dd. provocat, innuens videlicet, commentatores aut glossatores ex ista lege etiam brocardicum illud, haecenus multae absurditatis convictum, pro more suo deduxisse, quamvis eam deductionem apud paululum sagaciores commentatores ad titulum de V. S. ut puta, Al-

cia-



ciatum, Fornerium, Brechzum & Wissenbachium, non ob-  
servaverim.

n) l. 239. §. 8. de V. S.

o) supra §. 5.

§. XXIIII.

Porro Imperatores Leo & Anthemius, (ad quam tex-  
tum tertio provocat Reinkingius) de officio episcoporum  
circa ultimas voluntates, inprimis respectu relictorum ad  
pisc. & Cler.

Neque ex l. 18. §. 4. C. de E-  
pisc. & Cler.

q) Quod si  
in vico vel territorio testator mortem obierit, illius civitatis vir ve-  
rendissimus episcopus exactionem habebit, sub qua vicus vel ter-  
ritorium esse dignoscitur. Sed præterquam, quod in hoc textu  
vicus & territorium sibi invicem opponantur, & quod hic  
non agatur de jure territoriali episcopis competente in vi-  
cum vel territorium, sed saltem de exactione voluntatum  
ultimarum in illo vico vel territorio; vellem argumentum  
audire, quo mediante ex verbis textus hujus regula ex-  
trui possit, id omnne esse de territorio, quod situm sit in ter-  
ritorio, cum de situ in territorio ne vocabulum quidem ex-  
ter in dicto textu, sed sensus simplex sit, episcopum civitatis  
habere exactionem ultimarum voluntatum omnium, qua-  
rum testator mortuus sit in loco ad jurisdictionem illius ci-  
vitatatis pertinente.

q) l. 28. §. 4. C. de Episc. & Cler.

§. XXIX.

Sed forte ex jure canonico melius sententiam suam  
probavit Reinkingius. Ita videtur, si consideres verba  
canonis ab eo allegati ex concilio Aurelianensi. r) Omnes  
basilicæ, quæ per diversa loca instructæ sunt, vel quotidie constru-  
untur; placuit secundum priorum canonum regulam, ut in ejus  
episcopi potestate consistant, in cujus territorio posite sunt. Hic sa-  
ne satis perspicue ex basilicæ dicuntur esse in potestate epi-  
scopi, quæ in ejus territorio fixæ sunt. Cum igitur de territo-  
rio vel sub territorio esse in communi brocardico denotet  
esse subdominii territorialis potestate & imperio, certe sua  
spon-

Neque ex can.  
l. 10. c. 16. qn. 7.

sponte ex isto canone argumentatio videtur proficere, ea  
 quæ sunt sita in territorio, esse etiam de territorio. Sed  
 salva res est. Si enim nihil aliud nobis restaret, quod exci-  
 piteremus, dici posset, hic in specie agi de potestate epi-  
 scopi, non de potestate & imperio omnium principum,  
 adeoque ex dispositione particulari de potestate episcopo-  
 rum non posse formari regulam universalem de potesta-  
 te omnium principum: minime vero omnium posse talem  
 regulam allegari adversus episcopos de bonis mediatis au-  
 immediatis litigantes cum principibus secularibus. Sed  
 non opus est, ut ad hanc responsionem confugiamus, quia  
 alia suppetit magis evidens & palpabilis. Qui brocardico  
 vulgari utuntur, loquuntur de jure territoriali principum.  
 At per territorium episcoporum in allegato canone ne-  
 quaquam intelligitur superioritas aliqua territorialis. De-  
 sumtus enim est iste canon ex concilio Aurelianensi primo,  
 quod sub Hormisda Papa currente seculo sexto habitum fu-  
 it. At illo tempore episcopi haud dubie jura territorialia  
 non habebant. Igitur necesse est, ut si quis ex illo canone  
 deducere velit brocardicum vulgare, is a baculo argumen-  
 taretur ad angulum.

*2) can. 10, c. 10, qu. 7.*

§. XXX.

Unde rursus  
 infertur bro-  
 cardicum vul-  
 gare esse nul-  
 lus valoris.

Ethi quatuor textus hæctenus memorati, tres ex jure  
 civili, & unus ex jure canonico sunt illi plures textus, quo-  
 rum scilicet fiducia putavit Reinkingius probasse assertionem  
 suam, quod videlicet fortior præsumtio sit pro vulgari bro-  
 cardico, quam pro libertate. Postquam igitur ostendimus,  
 nullum ex istis quatuor textibus probare, quod probare de-  
 bebatur, potius jam invertimus propositionem a Reinkingio  
 defensam, secure adstruentes, præsumptionem illam brocar-  
 dici non solum esse imbecilliores præsumptionem pro liber-  
 tate, sed plane nullam.

§. XXXI.

Porro etiam  
 verum fo-

Ut tamen defensores communis brocardici sentiant,

ROS

nos haud ex partialitate quadam & præconcepta opinione illud impugnare, ac ejus usum in discernendis bonis mediatis & immediatis negare, age concedamus etiam illud brocardicum in regula verum esse, quid vero illud proderit ejus amassis, ubi sermo est in specie de bonis ecclesiasticis, si ille canon in omnibus his bonis exceptionem patitur. At vero hoc fatentur ipsi canonis hujus amassii. Speidelius certe, postquam multa cum Reinkingio & aliis de usu brocardici vulgaris, quod scilicet liberet ab onere probandi & differuisset, subjungit tamen disertis verbis. *r*) *Sed a modo dicta regula, (quod omnia ea, que in alicujus territorio sita sunt, territorium pertinere, ac proinde superioritas fundata censetur) excipiuntur monasteria, templa & basilica, que non principum ac dominorum politicorum, sed episcoporum potestati & jurisdictioni regulariter sunt subiecta: pariter & excipiuntur domus ac prædialium militarium Teutonicorum & Melitenensium; uti etiam etiam ac prædialia canonicorum liberorum immediate imperio & casari in civitatibus subiectorum.*

ret commune brocardicum, pateretur tamen exceptionem generalem quoad bona ecclesiastica.

*r*) Socidel. Specul. var. observ. voce Lauds- und Fürstl. Obrigk. Feil.

§. XXXII.

Neque solum hac exceptio fundatur in autoritatibus doctorum, sed & in ipso jure canonico, & fortius quidem, quam ipsa regula, utpote quam superius ex jure canonico haud probari posse ostendimus. Pertinent huc tituli ex decretalibus pontificum epistolis de immunitate Ecclesiarum, cœmeteriorum & aliorum locorum religiosorum. Rem in summam contrahit Lancellottus. *r*) *Realis immunitas est, per quam res ecclesiastica a consensu vel collectis potestatum secularium libera redduntur; siquidem tam profanis legibus quam sacris canonibus sub excommunicationis & interdicti pena constitutam est, ne quis eorum, qui jurisdictionem temporalem obtinent, possit tributa, collectas, seu quasunque exactiones sub quovis titulo vel colore imponere ecclesiis vel personis ecclesiasticis, pro domibus, prædiis vel quibuscumque possessionibus legitime acquisitis, etiam si*

Diserte fundam in jure canonico.

D

iam si

deſta vel perſona vel res ſunt **INTRA ILLORUM TERRITORIUM conſtituta.** Et doctiſſimus Lancellotti interpres recte notat, t) autorem hoc velle, bona eccleſiaſtica aut etiam privata eſſe quidem in territorio, non tamen eſſe de territorio, **h. e.** non ſubjacere juridiſtioni civili. Scilicet ex doctrina canonistarum bona data aut relicta eccleſia in manum mortuam ſeu eccleſiaſticam juridiſtionem ita tranſeunt aut tranſire debent, ut a ſuperioritate prorsus eximantur. u)

s) *Inſtit. Jur. Can. l. 2. t. 20. §. 14.*

t) B Zieglerus *ad d. l. Lancellotti p. 548.*

u) Antonius Perez *ad t. C. de S. S. Eccleſ. n. 11. Adde Petri Pechii tract. de amortizatione bonorum.*

§. XXXIII.

Cui non obſtant ea, quae contra diſſerit Zieglerus,

Et quamvis hæc res displiceat Zieglero, eamque doctrinam falſitatis arguat cum Jctis quibusdam Gallis aut Proteſtantibus, non tamen confundendæ ſunt quaſtiones diverſæ. Principiis juris canonici haud dubie conveniens eſt doctrina, quod bona eccleſiaſtica non ſint de territorio principum ſecularium, eſſi ſint in territorio, nec hoc negat Zieglerus. Alia vero quaſtio eſt, an illa doctrina conveniat genuinis principiis politicis, item an juris canonici diſpoſitio illa ſit conveniens juri Juſtiniano, an ſit recepta in Gallia, aut apud Proteſtantes, quas recte negat Zieglerus. Lis illa de bonis eccleſiaſticis mediatis ac immediatis in Germania ventilata fuit eo tempore, vbi reformatio incipiebat. At vero notum eſt, germanicarum eccleſiarum libertatem minorem fuiſſe illis temporibus, quam libertatem eccleſiarum gallicarum. Unde neq; mirandum, quod adhuc hodie in germania principia juris canonici magis obrineant ac uſu recepta ſint, quam in gallia. Ut taceam, Zieglerum ibi loqui de ſubjectione bonorum eccleſiaſticorum imperio totius regni aut imperii, non vero agere de relatione bonorum eccleſiaſticorum ad ſuperioritatem ſingulorum ſtatuum.

§. XXXIV.

Ergo pro nostra doctrina stabilienda sufficiet, quod <sup>Dioecesis episcopi</sup> etiam secundum doctrinam <sup>I</sup>Corum <sup>J</sup>Germanicorum <sup>ju</sup>risdictio ecclesiastica plane separata & exēta sit <sup>scoporū in-</sup> <sup>tuitu bono-</sup> <sup>rum ecclesia-</sup> <sup>sticorum et-</sup> <sup>iam territori-</sup> <sup>um vocatur.</sup> a jure territoriali, ita ut ab ea domini territoriales penitus exclusi sint, <sup>u</sup>) in tantum ut hujus jurisdictionis ecclesiasticæ & bonorum ecclesiasticorum intuitu episcopi dicantur habere peculiare ac proprium territorium. Nam tota diocesis est territorium episcopi in spiritualibus. <sup>x</sup>) Hinc & a <sup>J</sup>ctis Protestantibus doceri solet, episcopum non esse simplicem administratorem in sua diocesi, & dominum, unde & episcopos appellari dominos iisque competere in sua diocesi jus territorii, h. e. non solum imperium & jurisdictionem, sed etiam superioritatem & jura regalia, quæ territorii ut accidentia inseparabilia insunt. Adeoque volunt duplicem esse diocesim, aliam generalem in terris ecclesiæ, aliam specialem in terris imperii seu dominorum temporalium: in terris ecclesiæ, seu feudalis regalibus ecclesiasticis episcopos exercere jurisdictionem utramque, tam secularem quam spiritualem sive ecclesiasticam, secularem jure territorii ratione bonorum mensalium, fundorum, præditorum, civitatum & feudorum militarium, & ecclesiasticam in his, quæ concernunt curam animæ & clericos. In terris autem Imperii seu dominorum temporalium rem aliter se habere. Territoriorum namque alicujus Domini secularis suis finibus determinatis *claudi*, nec non regionibus distingui, at diocesim episcopalem *non claudi* finibus territorii unius, sed etiam extendi in aliorum territoria, ita ut duo vel plura territoria secularia contineantur ab una diocesi, ita ut dioceseos alicujus principium in unius domini territorio terminetur, quod ideo constitutum, ut episcopi jurisdictione sua reprimerent dominos seculares, ne aliquid contra religionem molirentur, aut hostilia in vicinos moverent.

clesiasticam non territorio, sed diocesisbus distingui &c.

vv) vide quos citat Speidelius d. l. p. 756.

x) c. omnes basilica c. 16. q. 7. Vid. supra §. 29.

y) Vide pluribus Matth. Stephani de Jurisd. l. 3. P. 1. c. 14. n. 8. seq. p. 116. seq. Conf. Besoldi thesaurum practicum voce Bischoff.

§. XXXV.

Quamvis id fiat per cathresin

Quamvis autem facile indulgeamus, diocesis cathresice appellari territorium, & accuratius adeo distingui diocesis & jus territoriale etiam in ipsis episcopis, quod jam distinctius ab aliis 2) fuit expositum, sufficit tamen, quod etiam ex doctrina paragraphi praecedentis illustretur observatio modo memorata, quod bona ecclesiastica, ut basilica, templa &c. non sint de territorio secularium principum, etiam si sint in ipsorum territorio, unde multo magis bona mensalia, civitates & feuda militaria episcoporum, in quibus episcopi jus territoriale exercent, pertinent ad episcoporum territoria, etiam si sint in territoriis aliorum principum vicinorum. Nam una eademque res duorum dominorum territoriali potestati non potest esse subiecta, adeoque non erit de territorio duorum dominorum.

2) Vid. Ziegler ad Lancelotti. p. 218. Conf. Matth. Stephani d. l. n. 25. p. 119. Strauchium Inst. Jur. publ. l. 2. tit. 9. §. supra §. 29.

§. XXXVI.

ostenditur brocardicum vulgare non juvari per distinctionem inter territorium clausum & non clausum.

Monstravimus haec abunde & prope ad nauseam, plane nullius esse momenti brocardicum vulgare, quod illa, quae sunt in territorio praesumantur etiam esse de territorio, adeoque ad secernenda bona immediata a medietatis non esse aptam. Nec tamen mirandum, quod adhuc hodie non desint, qui veteres illas regulas sic amare soleant, ut omnia potius tenent, quo quisquillas illas exornent, & distinctiones, nescio quas subtiles, ut putant, revera autem distinctiunculas brocardico defenso adhuc ineptiores excogitent, ut saltem aliquid dixisse videantur.

Vi.

Videlicet distinguunt inrer territoria clausa & non clausa. In clausis dicunt valere regulam, ut ea, quæ sita sunt in territorio, sint etiam da territorio. At in non clausis procedere exceptionem, quod scilicet possit aliquis esse in territorio, qui non sit de territorio. Afferunt etiam exempla. Territoria clausa esse Archiducatum Austria, quatuor Electoratus seculares, ducatum Brunsvicensem & Luneburgensem, Landgraviatum Hassiæ &c. Territorii non clausi exemplum esse territorium Stormariæ, in quo situm sit quidem Hamburgum, nec tamen sit de territorio. <sup>2)</sup> Sed quicumque ejus distinctionis autor sit, valde verosimile videtur, eam esse purum putum inventum hominis Sophistæ, intendentis eos, qui brocardicum vulgare oppugnarunt, insensibiliter & per circulum seducere a proposito. Nam vide modo, quomodo res evadat in circulum. Primo docuit vulgus Jctorum, regulam esse quicquid est in territorio, præsumi etiam esse de territorio. Ostensa falsitate hujus regulæ, cum aqua hæreret acutioribus defensoribus brocardici hujus, exceperunt, valere saltem regulam in territoriis clausis, et si non valeant in non clausis. Si quæras, quid vobis sunt territoria clausa, quid non clausa? respondent; illa territoria clausa sunt, in quibus locum habet regula, illa non clausa, in quibus locum non habet.

\*) Video a quibusdam ad hanc distinctionem citari Schraderum Margum, Schutzium. Sed apud illos autores quidem in locis citatis alium de distinctione ista territorii est silentium, unde necesse esse, alium ejusdem esse autorem.

§. XXXVII.

Quod si retrospectas ad ea, quæ paulo ante <sup>b)</sup> docui- Conjectura de origine hujus distinctionis, ejusque perversa applicatio. mus, nova conjectura nobis suppeditatur de origine hujus distinctionis, eam videlicet ortam esse ex non recte vel intellecta vel applicata mente doctorum, qui territoria ecclesiastica cum secularibus, vel potius dioceses Episcoporum cum territoriis secularium compararunt, illas

territoria non clausa, hac clausa appellando. Juvat con-  
jecturam hanc, quod modo c) inter exempla territoriorum  
clausorum afferantur saltem territoria secularia, nullus e-  
piscopatus, & ne quidem territoria electorum ecclesiasti-  
corum &c. Sed præterquam, quod simul superius osten-  
derimus, diœcesim appellari territoriorum catachrestice &  
prope abusive, plane diversa est significatio territorii clau-  
si & non clausi, quatenus ad comparationem diœcesium  
ecclesiasticarum cum territoriis secularibus adhibetur, ab  
altera, quam excogitarunt ad salvandum brocardicum  
vulgare. Ibi enim territorium clausum appellabatur, quod  
propriis finibus contentum esset, nec jurisdictionem aut  
potestatem suam exerceret in res, quæ sine contradic-  
tione in vel sub alterius territorio essent, non clausum, quod  
potestatem vel jurisdictionem exerceret etiam in res vel  
possessores rerum alieni territorii. At vero in posteriore  
significatu territorium clausum esse debet, in quibus om-  
nia, de quorum etiam possessione & jure controverti-  
tur, censentur esse sub finibus vel partibus territorii, non  
clausa, in quibus ea, quæ etiam a territorio circumdan-  
tur, aut, quæ indubie in territorio sita sunt, non censentur  
esse de territorio. Ex quibus constat, quam parum apte di-  
stinctio illa, aliquo modo tolerabilis, si in primo significatu  
sumatur, fuerit applicata ad doctrinam præsentem, & ad sal-  
vandam istud brocardicum vulgare, contra quod hæcenus  
disputavimus.

b) supra §. 34. circa finem.

c) modo in §. præcedente.

### §. XXXIII.

Aliorum opi-  
nionem & ju-  
dicia de illa  
distinctione,  
nimirum cu-  
jusdam,

Postquam ista scripseram, suppeditavit mihi vir qui-  
dam illustris aliorum meditationes de hac distinctione,  
quas uti cum debita gratiarum actione accepi, ita easdem  
Lectori haud invidendas esse duxi. Ac primo quidem  
Pseudonymus quidam distinctionem illam fictam & me-  
rum inventum fautoris Nobilitatis immediatæ esse agit,

ca-



ceterum neque fundatam in sana ratione, neque in constitutionibus imperii. *d)* Hic auctoris locus nostrae intentioni maxime inservit, cum non solum improbet distinctionem illam, sed & suppeditet conjecturam de origine ejusdem in favorem nobilitatis immediatae. Ceterum tamen hoc indicium curioso lectori satisfacere haud poterit, cum nimis generale sit, & occasionem, quomodo in favorem nobilitatis immediatae id inventum fuerit, haud declaret. Ergo opera danda ut ex aliis paululum distinctior conceptus de hac assertione formari possit.

*d)* Germanus Philoparchus im ersten Theil des Flugen Beamten tit. 13. §. 31. n. 9. p. 219. Die distinction unter eingeschlossen und ungeschlossenen Territorium ist weder in denen Reichs-Constitutionibus, noch in sana ratione fundiret, sondern ein blosses inventum eines Favoriten von dem unmittelbaren Reichs-Adel, der seine Güter von exempt wissen will, denn wo die exemption eines oder des andern, simpliciter vel secundum quid immediati, sogleich ein ungeschlossenes territorium macht, wird kaum ein Stand in heiligen Römischen Reich zu finden seyn, der nach diesen Lehrensatz nicht auch ein ungeschlossenes territorium haben müste.

§. XXXIX.

Inter exercitationes varias juris publici, quas con-  
 junctim edidit Ahasverus Fritschius in parte secunda ex-  
 tat Wilhelmi Leiferi *e)* disputatio de Landsassis, itemque  
 Schriftsassis & Ambsassis, ex qua juvabit ad scopum  
 presentem presentia excerptere. Postquam notaverat: *f)*  
 Landsassarum ex territorio oriri, contra exemptioni a  
 Landsassatu locum in territorio exemptum fundamen-  
 tum prabere, ac inde ortam esse distinctionem locorum,  
 quod locus alius sit in territorio, alius de territorio: &  
 quoties adeo locus in territorio existens a territoriali do-  
 mini potestate exemptus sit, locum illum per se territori-  
 um facere a provincia separatum; tum subjungit; *g)* quod  
 huc

huc cum primis pertineat distinctio territorium, quod  
 alia sint, in quibus vigeat Landfasciatus, alia in quibus  
 non; *h*) illa etiam clausa sive conclusa territoria appella-  
 ri, hac non conclusa. *i*) Hanc vero distinctionem solius  
 Equestris ordinis immediati, der freyen Reichs von Adel  
 gratia receptum videri, ac horum castra in territoriis prin-  
 cipum sita, neque tamen a principibus istis, sed ab ipso  
 Imperatore dictis Nobilibus in feudum concessa, quo-  
 dammodo territoria a provincia separata constituere. At-  
 que tales provincias, in quibus sint territoria non con-  
 clusa Sveviam, Franconiam, Rhenanam, Wetteraviam  
 vulgo recenseri *k*) quibus forte non male addendam pu-  
 tavit noster Alsatiam, atque illos etiam Nobiles liberos &  
 immediatos esse, ex privilegiis Alsatice nobilitati ab Impe-  
 ratore Mattha & Ferdinando II. concessis *l*) constare.  
 Porro *m*) originem distinctionis hujus, sive vnde factum  
 sit, quod tantum illarum provinciarum nobiles immedia-  
 te imperatori subsint, alibi vero Principes & Dominos ter-  
 ritoriorum, ut superiores agnoscant, pluribus indagare  
 Befoldum, *n*) & ex eo Beckerum, *o*) ipse vero Leiferus ex  
 Ducum Svevia (qui Ducatum Svevia & Franconia & Pa-  
 latinatus Rheni in titulis suis patrimonialibus enumeraverint)  
 interitu derivat *p*) cui deinceps incrementum dederit  
 vicinorum Principum aut facilitas aut imprudentia,  
 dum feuda propria familiis istis nobilibus concedentes  
 non satis sibi de territorii jure prospexerint. Atque hinc  
 ortum traxisse distinctionem nobilium aliam, quorum  
 quidam vasalli nec Landfascii, alii vasalli Landfascii sint  
 & dicantur *q*) quamvis videat hanc distinctionem inter  
 Vasallos & Landfascios ab aliis aliter explicari, & Land-  
 fascios nobiles eos appellari, qui plane nulla bona feu-  
 dalia possideant, hacque ratione vasallis nobilibus con-  
 tra distingui. *r*) Sed distinctioni huic in Saxonice provin-  
 ciis locum non esse. *s*) Satis enim constare, omnes  
 in ea Vasallos Landfascios esse, neque discrimen illud in-  
 ter

ter vasallos & Landfaffios a mitti, quod ex formula Vasallagii in Curiiis Saxoniciis usitata appareat, secundum quam Vasalli non solum promittant, quod velint treu hold und gewärtig, sed etiam, quod velint gehorsam seyn, quod ultima formula subiectio inferatur. Scilicet, <sup>z</sup>) quæ Saxoniarum Principibus parent, provincias ex illarum numero esse, quarum territoria conclusa vocentur, sive in quibus Landfaffiatus vigeat, ac tales præterea enarrari Palatina tum Rheni, Hassiam, Bavariam, Archiducatum Austriæ, Marchiam, Ducatum Brunsvicensem, item Pomeraniam, & ex sua sententia omnes, quotquot superius <sup>u</sup>) non jam exceperit. Hactenus excerpta Leifero.

e) Professoris Wittebergenfis, habita Witteberga, anno 1664.

f) *d. dissert.* §. 22.

g) §. 23.

b) ex Megero *de Advoc. arm. c. 6. n. 671. seq.*

z) ubi citat Befold *de Ord. Equestri c. 6. n. 6.* Myler. *de Statib. imperii cap. 89.*

k) citatur hic Beckerus *Jur. Publ. lib. 3. c. 4. n. 17.*

l) *ap. Limn. Tom. I. addit. ad lib. 6. c. 3. n. 71.*

m) Leiferus *ibid.* §. 24.

n) *d. l.*

o) *d. l. §. 1. 3. c. 10. n. 3.*

p) *d. §. 24. §. 25.*

q) Leiferus §. 26.

r) ubi citatur Mauricius *in dissert. de Nobilitate tb. 39.*

s) Leiferus §. 27.

t) *ibidem* §. 28.

u) *ibid.* §. 23.

§. XL.

Non ita pridem in disputatione quadam inaugurali Christophori Gießæ habita <sup>w</sup>) de libertate sive exemptione a jurisdictione principis & domini territorialis ordinarii, ista doctrina Leiferi latius fuit deducta partim, partim examinata. Et initio quidem asseritur, <sup>x</sup>) in imperio nostro regiones quasdam cohærere, quasdam vero interjectu aliarum ditionum scissas esse: Inde divisionem in imperio nostro non ignotam esse, territoriorum in conclusa, vulgo geschlossene, & non conclusa, vulgo ungeschlossene oder vermenigte Landschaffien; ex quo ulterius profuxerit distin-

E

Etio

Etio idem vulgatissima illorum qui habitant in territo-  
 riis, ut sint vel in territorio tantum, vel simul de territo-  
 rio. Porro z) conclusum dici territorium, in quo unus  
 regionis dominus salva Imperatoris & imperii potestate  
 superioritatem territorialem ejusque annexa jura exer-  
 ceat. Econtrario territorium non conclusum esse in quo  
 personas, loca & prædia libera & exempta a superioritate  
 territoriali regionis domini sint. Quosdam vero aliter  
 hanc distinctionem efferre, ut nimirum alia sint territo-  
 ria in quibus vigeat Landsassatus, alia in quibus Land-  
 sassatus non obtineat, atque sic docere Leiferum. a)  
 Quod vero Leiferus solius Equestris ordinis immediati  
 gratia receptam videri dicat hanc distinctionem, ad-  
 mittendum non esse. b) Etsi enim verum sit, quod territo-  
 ria non conclusa dicantur de regionibus, ubi nobiles  
 immediati dantur, inde tamen non sequi, quod hæc distin-  
 ctio pertineat ad Nobiles tantum, posse enim & Comitum  
 aut civitatem imperialem alterius domini territorio quasi  
 circino quodam includi & tamen exemptam esse, & ergo  
 constare, distinctionem hanc longe latius, quam ad no-  
 bilitatem imperii se extendere. Ulterius originem  
 hujus distinctionis c) deducere conatur: & quidem quo-  
 ad nobiles excerpto prolixum locum ex Besoldo de or-  
 dine equestri, d) quomodo videlicet nobiles ex mediatis  
 facti fuerint immediati: tum subjungit nonnulla quomo-  
 do comites a ducum & civitates ab imperio ducum &  
 comitum fuerint exemptæ. Inde ad quæstionem transit e)  
 quid in dubio præsumatur. Viotorem f) & Bruningium  
 g) putare, pro territoriis non conclusis præsumendum esse  
 quoniam res omnis præsumatur libera &c. Alios contra-  
 rium æstimare, quia præsumtio universalis sit pro territo-  
 rio ejusque universali vi in partes omnes se extendente.  
 Sibi vero hac in re difficile videri aliquid generaliter in  
 alterutram partem pronuntiare, existimare tamen, comi-  
 tes, quorum aliqui sint principum numero, ut & civi-  
 tates

tates imperiales praesumptionem habere pro se, quod non sint territorio subiecti, quoniam jam ab antiquissimis temporibus comites fuerint sine ducibus, & civitates liberae, quae propterea regales appellatae fuerint. At vero ratione nobilitum, aut etiam monasteriorum in aliquo territorio existentium, se arbitrari, territorii dominum quod ipsos fundatam habere intentionem, certum enim esse, nobiles, ut & monasteria, olim quoque subfuisse ducibus & comitibus. Tum *h*) in definiendis territoriis, quanam clausa sint, quanam non conclusa repetit regulam Leiseri, omnes provincias non exceptas censerí conclusas, si modo secundum paulo ante dicta explicetur. Ceterum, pergit, *i*) qui in territoriis clausis habitant Landsassies appellari, hanc vero vocem usurpari tantum de eminentioribus regionis alicujus subditis, puta nobilibus, aut etiam interdum comitibus. Utrum vero status imperii in alicujus territorio habitantes inter Landsassios possint numerari, valde olim controversum fuisse inter Duces Bavariae & Comites Ortenburgenses, *k*) sibi autem videri distinguendum esse, an tales nove dignitatem sint adepti, an vero jam olim ejus compotes fuerint. *l*) Ex his porro *m*) sequi, in territoriis hujusmodi clausis obtinere regulam: quaecunque intra territorii septa contineantur, ea in istius domini patrimonio, potestate, & jurisdictione esse praesumi, cujus est distractus & territorium &c. Ab hac tamen regula *n*) a non paucis in principatibus profanis & comitatibus excipi uxores & liberos principis vel comitis, quasi in tales domino regionis nulla competat jurisdictione, a quibus vero ipse dissentiat. *o*) E contrario *p*) in territoriis non conclusis habitandi dici quidem esse in territorio, sed non de territorio, cujus distinctionis mentio jam fiat in Aura Bulla. *q*) Unde sequi *r*) locum aliquem posse in territorio, non vero de territorio principis: & hoc casu paria censerí, esse extra territorium, & esse in territorio, sed exemptum.

- w) a Christophoro Jacobo Pellero anno 1703.  
 x) §. in fine. z) *ibid.* §. 4.  
 a) in *dissert. quam modo excerpimus.*  
 b) Pellerus §. 5. c) §. 6.  
 d) jam sapius citatum. e) §. 7.  
 f) de *exemptionibus imperii concl.* 27.  
 g) de *universitatibus earumque variis speciebus concl.* 36.  
 h) §. 8. i) §. 9.  
 k) qua de controversia citatur Imhoff in *notitia procerum lib.* 6. cap.  
 12. in fine.  
 l) arg. Receff. August. de anno 1548. §. 66. Capit. Leop. art. 44. §. 6.  
 m) §. 10. n) §. 11.  
 o) cum Dn. Hertio de *subjectione territoriali* §. 6.  
 p) §. 12. q) c. 15. §. 2. r) §. 13.  
 §. XLI.

Nostra sen-  
 zentia. Fal-  
 sum esse, quod  
 distinctio in-  
 ter territoria  
 clausa & non  
 clausa origi-  
 nem debeat  
 nobilitati im-  
 mediatae.

Quodsi jam hactenus excerpta ex tribus istis auto-  
 ribus prolixius examinare vellem, novæ dissertationi an-  
 sa daretur, sed cum ad finem properem, lubet saltem, de  
 usu & sensu distinctionis inter territorium clausum & non  
 clausum ac de paucis quibusdam aliis ad nostrum sco-  
 pum propius pertinentibus brevissimis quædam admonere.  
 Scilicet erroneum est, distinctionem illam territoriorum  
 in clausa & non clausa originem sumsisse a Nobilitate  
 immediata, sed si accuratius allegatos eum in finem  
 autores evolvas, id saltem constat, distinctionem inter  
 nobiles Landsassios & non Landsassios, item inter Nobiles  
 vasallos non Landsassios & nobiles qui vasalli & Land-  
 sassii simul sunt, occasione nobilitatis immediatæ fuisse  
 introductam, cui distinctioni postea Leiserus, sed obiter,  
 applicavit distinctionem (undecunque etiam orta sit) ter-  
 ritoriorum in clausa de non clausa. Et falsum adeo est  
 etiam, quod Besoldus in discursu & nobilitate velit ex-  
 ponere originem distinctionis illius inter territoria clausa  
 & non clausa: quia nec ejus intentio est, ut exponat origi-  
 nem terminorum in distinctione inter nobiles Landsassios  
 & non

& non Landſaſſius, ſed illud ſaltem offendere voluit, qua occasione nobilitas immediata in imperio orta fuerit, de qua quaſtione tamen in praſenti non ſumus ſolliciti. Unde manemus adhuc in noſtra conjeſtura de origine diſtinctionis inter territoria clauſa & non clauſa ſuperius r) indicata.

r) ſupra §. 37.

§. XLII.

Diſſenſus vero circa definitionem territorii clauſi & non clauſi, qui deprehenditur inter autores diſſertationis Wittebergenſis & Giieſſenſis confirmat aut certe illuſtrat ea quæ in præcedentibus ſſ) notavimus, quod videlicet diſtinctio illa territoriorum nihil vel certe parum proſit ad explicandum & ſalvandum brocardicum de præſumptione, quod ea quæ ſunt in territorio ſint, etiam de territorio. Quomodo enim brocardicum hoc per ejusmodi diſtinctionem ſalvari poſſet, de cujus ſignificatione & explicatione adhuc inter ſe litigant Doctores, & quæ adeo tam ratione ſignificationis, quam originis tam obſcura & incerta eſt. Adde, quod non diſſidentibus ipsis autoribus hæcenus adductis res, ut jam ſupra fuit monitum, redeat in circulum, dum fatentur, in territorio clauſa ſaltem obtinere brocardicum illud, & territorium clauſum ita definiunt, ubi obtineant illa regula.

Ex dictis tamen illuſtrari ſententiam noſtram, de nullo uſu diſtinctionis illius ad ſalvandum brocardicum cum de quo agimus.

ſſ) §. 36.

§. XLIII.

Quare nec defuerunt etiam ex defenſoribus brocardici illius vulgaris, qui facile ſubdorati ſunt, ab illa diſtinctione equidem brocardico illi parum roboris accedere, ſed ſemper ſub ea latere argumentationem in circulum, aut petitionem principii; unde longe convenientius ſe ratiocinari arbitrati ſunt, ſi aſſerent, quod principes & ſtatus imperii juris præſumptione fundatam habeant intentionem in omnes territorii ſui perſonas ac res, tam in petitorio, quam in poſſeſſorio judicio, ut, quæcunque

Ipoſorum defenſorum brocardici conſenſus, de nullo uſu hujus diſtinctionis.

in territorio sint, etiam de territorio esse presumantur & subiecta sint territorii domino, etiam si territorium clausum non sit. 1) Quam assertionem uti tota nostra dissertatio abunde refutat, ita adversus hos autores insuper illud urgere possumus, quod si plane non intelligamus eos, quid intelligant per territorium non clausum, cum eam vocem in obscuro & non exposito, certe in plane alio significato, quam doctores haecenus memorati, illa distinctione utentes, sumere videantur.

1) Myler ab Ehrenbach *de Principibus & Statibus imperii Part.*  
2. c. 89, §. 2. p. 776.

§. XLIV.

Porro ostenditur brocardicum vulgare nullum præbere usum specialem in controversiis de medietate & immediatate.

Postquam haecenus evidenter ostendimus, brocardicum vulgare in genere inutile esse ad discernenda bona immediata ac mediata & ad decidendas controversias eo intuitu obvientes; jam paucis monstrandum erit, quod nec usum habeat in specialibus controversiis. Equidem si excerpta ex Pellerio consideres, videtur prima fronte distinguendum esse, utrum controversia de medietate aut immediatate bonorum respiciat nobiles, aut monasteria, an comites aut civitates, aut multo magis Principes sive seculares sive ecclesiasticos; ita ut in primo casu regula illa vulgari usum quidem habeat, non tamen casu secundo. Sed si tamen rem paulo accuratius attendas, apparebit nec in primo casu usum brocardici ullum revera subesse, sed etiam assertionis quoad illum casum rationem plane aliunde esse petendam. Quod ut eo melius intelligatur, paulo distinctius proponemus casus de quibus talis controversia oriri potest.

§. XLV.

Civitatum.

Status de quorum mediate aut immediate quæri solet, sunt vel seculares vel ecclesiastici. Seculares sunt vel civitates, vel nobiles, vel comites, vel principes. Ecclesiastici sunt vel abbates in monasteriis vel episcopi. Quod civitates attinet, vel lis est de alicujus civitatis immedi-



medietate aut medietate inter civitatem & alium statum, utrum civitas illa sit municipalis an imperialis, vel lis est inter duos status, ad quem civitas, quæ municipalis est, pertineat. Primo casu situs civitatis ad definiendam controversiam nihil faciet, partim quia obscurum est, quid sit esse in territorio, partim quia exempla dantur civitatum haud dubie imperialium quæ in territorio Principis sitæ sunt, & forte non deerunt exempla civitatum, municipalium, quas territorium sui principis non circumscribit. Et cum præterea multæ sint civitates, imperiales pariter & municipales, ita ut ex numero utriusque classis non possis facile formare regulam aut exceptionem, tota controversia plane ex aliis præsumtionibus & probationibus erit definienda, quam ut asserere valeas, in dubio civitatem præsumi esse imperialem, aut municipalem, nisi quod & hic libertatis & possessionis præsumtio magnopere fuerit attendenda. Eadem dicenda erunt, quoad præsumtionem possessionis in secundo casu, si de civitate haud dubie municipalis inter duos status controversia sit, ubi rursus, nulla vel certe exigui momenti præsumtio ex ejus situ desumi poterit.

## §. XLVI.

Circa nobiles similiter duo casus erunt distinguendi. Nobilitas, & de secundo casu idem monendum, quod modo de lite intuitu civitatum monuimus. In primo vero casu, & si nobilis prætendat immedietatem adversus comitem vel principem, equidem in dubio videtur esse præsumendum contra nobilem, sed non propter situm, verum propter regulam, secundum quam nobiles præsumuntur Landsassii, nisi probaverint immedietatem tanquam exceptionem a regula.

## §. XLVII.

Circa comites eadem omnino repetenda esse arbitror. Comitum & quæ modo de civitatibus notavi, cum hodie multi den- Principum, tur.

tur Comites mediati pariter & immediati. Principes vero cum ab antiquissimis temporibus regulariter fuerint immediati, etiam pro hac regula in dubio præsumendum esse putarem, nullo respectu habito ad situm principatus, nisi Dux aut alter princeps cum principe litigans exemptionem probet, aut ex alio fonte præsumtionem fortiorem adversus principem pro se allegare valeat.

## §. XLIX.

Abbatum,

Pergo ad status Ecclesiasticos. Ubi quidem circa abbatas & monasteria videri posset, repetenda esse quæ de nobilibus diximus, inprimis cum in instrumento pacis monasteria diserte accenseantur bonis mediatis. Sed caute hic procedendum, cum ex Jure Canonico constet, quod omnia bona ecclesiastica dominio & imperio principum secularium sint exempta, ac nunquam, omnium vero minime a laicis possint alienarii. *a)* Item, quod personæ omnes ecclesiasticæ, etiam minoris existimationis a subjectione magistratus politici exemptæ sint, & solum sub imperio Papæ & Prælatorum ecclesiasticorum esse debeant. *b)* Ut adeo ex regula & principiis juris canonici nullus status ecclesiasticus possit esse Landsassius Principum Laicorum, cum Landsassatus sit indicium subjectionis. *c)* Ergo brocardicum vulgare, etsi alias haberet usum, plane non valeret, quotiescunque controversia esset inter Principem secularem & Abbatem Monasterii. Neque obstant ea, quæ ex instrumento pacis Cæsareo-Svecico allata sunt. Etsi enim ibi monasteria referantur inter bona mediata, *d)* tamen paulo ante *e)* etiam in bonorum immediatorum classe referuntur abbatia: Adde quod abbatia & monasteria, dum bonis ecclesiasticis mediatis accensentur, id non fiat intuitu Principum secularium sed episcoporum, sub quorum inspectione & jurisdictione regulariter sunt Abbates & monasteria, nisi probent exemptionem. Sed nec horum tamen intuitu ad brocardicum vulgare provocandum erit, si quæstio sit inter Episco-

piscopum & Abbatem de subjectione monasterii, sed potius Episcopus allegabit originem & naturam monasteriorum eorumque primaviam subjectionem Episcopali curæ & inspectioni, si vero duo Episcopi inter se litigent, ad quem Monasterium pertineat, per sæpius demonstrata frustra adducetur brocardicum vulgare. Et quid verbis opus est, cum ipsum instrumentum pacis locutiones illas, esse in territorio & de territorio, tanquam obscuras, & an tales controversias decidendas ineptas, discrete rejiciat in quaestione de statu & subjectione monasteriorum. f)

- a) *Can. indicatum §. d. st. 89. cap. 1. X. de testam. tit. de reb. Ecclæs. alienandis vel non.*
- b) *cap. 1. §. 2. item 12. §. 18. de foro compet.*
- c) *Gail. de arrest. c. 7. n. 14. §. lib. 2. obs. 21. n. 18, Hugo de Statu regionum Germaniæ c. 4. §. 5.*
- d) *instrum. pac. art. 5. §. 25. ab initio.*
- e) *ibid. §. 14. ab init.*
- f) *d. §. 25. verbis: non attentis exceptionibus &c. quod nota de vel in territorio &c. fuisse dicantur.*

§. XLIX.

Unde superfluum videri posset, quicquam monere Episcoporum de episcopis, tanquam de quibus multo minor possit subesse dubitandi ratio, quam de Clericis minoris dignitatis & potentia, nisi observasses, etiam in talibus controversiis allegari illud brocardicum. Sed profecto auctores, dum id faciunt, nesciunt, quid agant. Neque enim credimus ullum, etiam illis adhuc temporibus, ubi studia juris publici adhuc latebant & obscurata erant, eam opinionem defendere ausum esse, quod Episcopi ab initio fuerint principum & statuum politicorum Landsassii. Et si quis, etiam illis temporibus, id fecisset, ab omnibus fuisse creditum, quod data opera insanire voluisset, tantum abest, ut quis eo dementia procedat nostro seculo,

F

ubi

ubi studia historica & antiquitatum Germanicarum in luce meridiana posuerunt jura pristina Episcoporum Germaniæ, videlicet, quod ante reformationem ab antiquissimis temporibus Episcopi regulariter votum & sessionem in comitiis habuerint, & quidem ut præcipui ex principibus, & intuitu Germaniæ cum majori eminentia, quam in aliis regnis Christianis; quod de Episcopis jam antiquitus dictum fuerit, quod non solum ut alii principes in suis territoriis tantum possint, quantum imperator in imperio, sed & tantum, quantum Papa in Ecclesia; quod principes seculares ante reformationem, pro honore maximo sibi duxerint, si modo potuerint fieri vassalli Episcoporum; quod etiam exemptiones quorundam Episcoporum ab Imperio præsupponant regulam de eorum jure sessionis & voti in conventibus imperii; denique quod exemptiones quorundam Episcopatum & præensiones adversus Episcopos ratione subjectionis, ante reformationis tempora non fuerint usitate &c. Quæ omnia hodie tam nota ac trita sunt, ut non opus sit, cum in finem allegatione autorum tadium lectori parere.

S. L.

Conclusio.

Ergo nihil jam restat, quam ut finiamus, si modo antea protestati fuerimus, nostram intentionem nequam eo tendere, ut ulli controversiæ speciali, five cum Episcopis, five cum Abbatibus, five cum Principibus secularibus, five cum Comitibus, five cum Nobilibus, five cum civitatibus de immediate aut subjectione instituta, nos immisceamus, aut in alterutrius partis favorem aut odium quid definiamus, id enim transcendit fines libertatis, quos doctoribus academicis præscripsit potentissimus Rex Borussiae. Miseram esse causam & omni jure definituram necesse est, cujus justificatio a brocardico illo vel solo, vel præcipue dependet, & miserimam esse oportet eru-

eruditionem doctorum, quibus in deducendis juribus principum vel statuum, quibus fidem dederunt, aqua statim hæret, si non ad illud brocardicum tanquam ad sacram anchoram refugere ipsis liceat. Neque deesse poterunt Jcto vel parum eruditio argumenta plurima alia ad deducendam justitiam sententiæ, quam defendit, aptiora & verosimiliora, quam ut in brocardico illo asyllum ignorantæ quærat, aut ut doleat, ejus ineptitudinem ita oculariter & palpabiliter a nobis fuisse demonstratum.

F I N I S.



165

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to fading and bleed-through.



Handwritten text on the edge of the adjacent page, partially visible. It appears to be a list or index of entries, possibly related to the main text on this page.









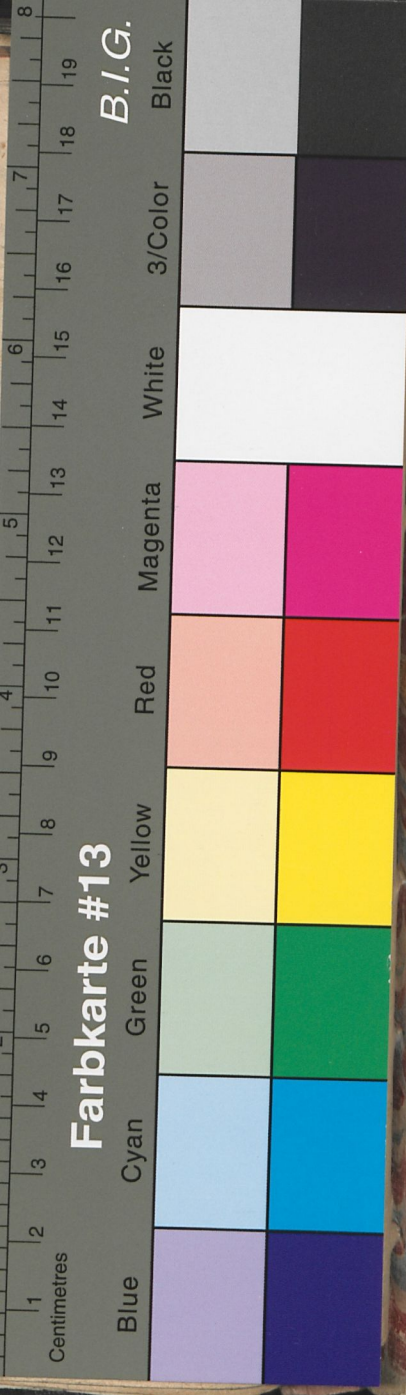
ULB Halle  
002 654 644 3



*Sb.*







Farbkarte #13

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

Centimetres

6528

6528.

1704

7  
11  
21d

DISSERTATIO INAUGURALIS  
DE  
**INUTILITATE**  
**BROCARDICI VUL-**  
**GARIS:**

Quæ sunt in territorio, præsumuntur  
etiam esse de territorio,

QUAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,  
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,  
**DN. PHILIPPO WILHELMO,**  
PRINCIPE BORUSSÆ, MARCHIONE BRANDENB.  
DUCATUS MAGDEB. GUBERNAT. &c. &c.

*Ex Decreto Illustris Actorum Ordinis*

PRÆSIDE

**DN. CHRISTIANO THOMASIO,**  
POTENTISSIMI REGIS BORUSSÆ, AC REVERENDISS.  
ET SERENISS. DUCIS SAXO-NUMBURG. CONSILIARIO  
INTIMO, PROFESS. JURIS ORDIN. ET FAC. JURID. h. t. DECANO,

**PRO LICENTIA**

Summos in Utroque JURE HONORES atque PRIVILEGIA  
DOCTORALIA rite capeffendi,

**IN AUDITORIO MAJORI**

*ad diem V. Octobr. Anno MDCCIX Horis ante & pomeridianis*

Publico Eruditorum Examine submittit

**PAULUS JOHANN. MARCI, August.**

**HALÆ, Typis CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typ.**

